

ВЕДМІДЬ БУРИЙ — *URSUS ARCTOS*

Номенклатура

Повна наукова назва виду: *Ursus arctos* Linnaeus, 1758.

Ряд Хижі звірі — Carnivora,
родина Ведмедячих — Ursidae.

Таксономічна характеристика

Один з 4 видів роду, єдиний вид роду *Ursus* в Україні, представлений номінальним підвидом.

Біологічна характеристика

Найкрупніший хижак нашої фауни, типовий мешканець великих лісових масивів. В Українських Карпатах зустрічається до верхньої межі лісу. Основні літні стації — зарослі вирубки, багаті на ягоди. Восени ведмеді спускаються нижче, в пояс букових та дубових лісів. Зимові стації — густі хвойні та змішані молодняки, в яких найчастіше ведмеді влаштовують барліг і залягають у сплячку. Ведмідь — усеїдна тварина. Протягом всього року в його раціоні переважають різноманітні рослинні корми від трав'янистих до деревних: зелені стебла і листя, ягоди і плоди, зерна злаків, горіхи тощо. З тваринних кормів поїдає все, що знайде або вполює: комах чи їх личинок, рибу, земноводних і плазунів, мишей, птахів та їх яйця, крупних ссавців до оленя чи кабана, падло різних тварин. В теплі зими в Карпатах при гарному врожаї бука частина ведмедів може зовсім не залягати в барліг.

Звичайно зимовий сон триває з грудня до березня. Раз на два роки у січні в зимовому барлозі ведмедиця після 7 місяців вагітності народжує 1–3 ведмежат. Статевої зрілості самиці досягають на четвертий рік життя. Ворогів у карпатського ведмеда крім людини немає.

Географічне поширення

Займає територію Карпат в межах лісового поясу. Найбільше ведмедів у Закарпатській та Івано-Франківській обл. (рис. 9).

Ursus arctos

Рис. 9. Географічне поширення ведмеда бурого в Україні.

Оцінка стану та чисельності популяції

В Україні спостерігається зниження загальної чисельності популяції. Сучасна чисельність виду в Українських Карпатах за мисливською статистикою оцінена у 407 особин.

Категорія охорони в Україні

Добування обмежене, регулюється мисливським законодавством.

Зміни стану популяції та фактори вразливості

Найвищий рівень чисельності української популяції ведмеда в Карпатах з 30-х років зафіксовано 1968 р.: 1236 ос.; вже 1974 р. їх налічували 1135, а 1978 — 973 особин. Отже, тенденція зниження чисельності ведмеда в Україні продовжується³⁵. Найбільша смертність з природних причин спостерігається се-

³⁵ Див. також розрахунки змін чисельності ведмеда в описі ряду. До цього варто додати, що до початку ХХ ст. ведмідь був відносно звичайним видом в Українському Поліссі, однак був повністю витіснений людиною; темпи згасання поліської популяції прослідковано в публікації С. Жили (1997). — *Прим. ред.*

ред молоді віком до одного року (50 %). Головна причина зниження чисельності — браконьєрство.

Утримання і розведення у неволі

Добре розмножується в зоопарках.

Заходи охорони і рекомендації щодо збереження

Добування регулюється мисливським законодавством України. Потрібна найсуворіша охорона ведмедя від браконьєрства, вилучення вогнепальної зброї у чабанів на полонинах. Важливо також охороняти ведмежі барлоги, обмежувати лісгосподарські роботи та полювання на копитних в місцях розташування барлогів на період сплячки ведмедів, заборонити рубку старих дуplistих дерев. Очевидно, на часі питання про внесення ведмедя в «Червону книгу України».

Прогалини у знаннях про вид в Україні

Відсутні достовірні сучасні дані про структуру української популяції.

Цитована література

- Гептнер В. Г., Наумов Н. П., Юргенсон П. Б. и др.* Морские коровы и хищные. — Москва: Высшая школа, 1967. — (Млекопитающие Советского Союза, Том II, часть 1).
- Громов И. М., Баранова Г. И. (ред.)*. Каталог млекопитающих СССР (плиоцен-современность). — Ленинград: Наука, 1981. — 456 с.
- Слободян А. А.* К вопросу о питании карпатского бурого медведя // *Вестн. зоологии*. — 1975. — № 5.
- Слободян А. А.* Экология и этология бурого медведя в Украинских Карпатах // *Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана*. — Киев: Наук. думка, 1988.
- Слободян А. А., Гуцуляк М. Р.* К экологии карпатского бурого медведя в зимний период // *Зоол. журнал*. — 1976. — Том 4, вып. 5.

В. Крижанівський